

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Miskolci Egyetem

Állam- és Jogtudományi Kar

Büntetőjogi és Kriminológiai Tanszék

Gyermekjogok érvényesülése a szabálysértési jogban

Szerző:

dr. Tóth Zsófia Judit

Konzulens:

Dr. Sántha Ferenc

egyetemi docens

Miskolc

2018.

I. Bevezetés

Szabálysértési ügyszakban eljáró bírósági titkárként naponta találkozom a Sátoraljaújhelyi Járásbíróság illetékességi területén élő fiatalokkal. Az általuk elkövetett bagatellcselekmények miatt indult szabálysértési ügyek elbírálása során igyekszem érvényre juttatni a nemzetközi egyezményekben és hazai jogszabályokban rögzített gyermekjogi garanciákat az eljárás bírósági színterén. A fiatalkorúakkal szembeni más elbánás követelménye a hazai kihágási, később szabálysértési jogban szinte kezdetektől megmutatkozik, melynek megnyilvánulási formái az adott kor elvárásaihoz és szemléletéhez igazodnak. A gyermeki jogok érvényesítése útján a kriminalizálódó gyermekek védelme és formálása iránti állami elkötelezettség nyilvánul meg a jogalkalmazásban, mely -a felelősség megállapításán és a megfelelő szankció kiszabásán túl- mára egyértelműen elfogadottan kiemelt társadalmi érdek. A téma kiemelt jelentőségű, mert bár a fiatalok által okozott sérelem vagy veszély ezekben az ügyekben kisebb súlyú, az előforduló magas esetszám és a cselekmények állami, társadalmi ingerküszöböt elérő jellege felhívja a figyelmet a szabálysértő fiatalok terelésének szükségességére. A jog ezt a „terelést”, javítást az igazságszolgáltatás szférájában a kodifikáció eszközével és a beépített gyermekjogi garanciák érvényesítésével képes ellátni. A jog által megfogalmazott magasztos célok azonban az ilyen ügyekben megnyilvánuló társadalmi és egyéni problémák kezeléséhez nem elegendőek, de egyértelmű iránymutatást jelent a jogalkalmazónak és talán hozzájárulhatnak az adott fiatal egyéni sorsának alakításához.

II. Szabálysértési jog helye a jogrendszerben

A biztonságos társadalmi, állami működés alapvető feltétele, hogy az állam egyértelműen jelölje ki a köz által elfogadható együttélés határait az általa védendő értékek mentén, törvényi szinten rögzítse azokat a jogellenes magatartásokat, amelyek kívül esnek ezen, és határozza meg a jogsértő magatartáshoz fűződő jogkövetkezményeket, melyeket -élve legszigorúbb hatalmával- számon kérhet a közösség tagjain. „A társadalomra veszélyesnek minősített magatartások nem azonos

módon sértik, illetve fenyegetik a közösséget, annak tagjait”. A „mindenkori büntetőpolitika” egyik legfontosabb feladata, hogy meghúzza a legvégső eszközként alkalmazott büntetőjog körébe sorolt, valamint a közrend által már kifogásolt, de az állam által is kisebb súlyúnak ítélt jogsértések körébe tartozó cselekményeket és a felelősségre vonás szabályait. A jogalkotó e téren a társadalmi változásokra, jelenségekre reagál, a regnáló politikai akaratnak megfelelően szabályoz. A jogellenességi határok meghatározása az állam értékválasztásának kérdése, melyhez a bűnügyi tudományok, bírósági és közigazgatási gyakorlat tapasztalatait is figyelembe kell vennie. A jogtörténeti munkák a szabálysértési jog kialakulása kapcsán kiemelik e jogterület kettős jellegét, a kriminális és igazgatási jellegű jogellenesség vegyes jelenlétét, mely máig a legjellemzőbb vonása ennek a jogterületnek.¹ A büntetőjogi elméletek a bűncselekmény-kihágás elhatárolásának problémáját különböző szempontok szerint közelítette meg, megszületett az igazságügyi és közigazgatási büntetőjog fogalma, a kvalitatív és kvantitatív különbségtételre alapozó elméletek hívei egyaránt megfogalmazták érveiket. ”A szabálysértések azonban nem homogén természetűek, egyszerre léteznek kriminális jellegű és igazgatás-ellenes magatartások, melyek a szabálysértési jog körébe tartoznak.”² A szabálysértési jog a közigazgatási jog és a büntetőjog jegyeit magán viseli, ugyanis a büntető anyagi jog fogalmaira és intézményeire épülő, de a közigazgatási jog jellegzetességeit is hordozó eljárási rend. A szabálysértési ügyekben eljáró közigazgatási és igazságszolgáltatási szervek személete olykor feszülést eredményez, különösen ott, ahol e két területen működő jogalkalmazó eljárása találkozik (gondolok a szabálysértési kifogásra, valamint a pénzbírság elzárásra átváltoztatása során végzett bírósági felülvizsgálatra, vagy az elzárással sújtható szabálysértéseket megelőző előkészítő eljárásra).

1

Bisztriczki László, Kántás Péter: A szabálysértési törvény magyarázata, HVG Orac, Budapest, 2014., 20.o

² Nagy Ferenc-Tokaji Géza: A magyar büntetőjog általános része, Korona kiadó, Budapest, 1998, 21-22.o.

III. Szemelvények a szabálysértési jog történetéből figyelemmel a fiatalkorúakra vonatkozó szabályozásra

1. Reformkori jogfejlődés

Az önálló kihágási jog fejlődésének első szakasza a polgári büntetőjogi kodifikáció eredményeihez kötődik. Az 1843-as javaslatoz csatolt „Toldalék a közfenyíték alá tartozó rendőrségi kihágásokról, s azoknak büntetéséről” a tervezet büntettekről és büntetésekről szóló részének szoros tartozéka, melyre kiterjedt (volna) a büntetőjog általános részében foglaltak hatálya (felelősség, stádium, elkövetők, büntetési nemek) kisebb módosításokkal, megjelent a nullum crimen sine lege elve. A Toldalék felsorolta a kihágási természetű szabálytalanságokat, a kriminalitás határán mozgó magatartások mellett megjelenítette az igazgatási viszonyból fakadóakat. Az 1843-as javaslatok megteremtették a büntett-kihágás dichotómia mellett a büntetőeljárás-rendőri eljárás párhuzamosságát. A törvényjavaslat azonban illúzió maradt. Progresszív szelleme megmutatkozott, azonban a feudális Magyarország nem volt még kész a megvalósítására.³ Ebből a korból említést érdemel az első kihágási törvény, a *mezei rendőrségről szóló 1840:9 törvénycikk*, mely elsőként kísérelte meg veszélyeztető cselekmények meghatározott csoportban való összefoglalását és büntetését rögzíteni. Hatálya a „gazdálkodásnak s iparnak kívül fekvő tárgyait veszélyeztető cselekvésekre” terjedt ki,⁴ a cselekmények közös jellemzője volt a jogellenes tevékenység vagy mulasztás károkozó jellege, mely kártérítési és rendészeti felelősséget alapozott meg. Az elkövető kártérítést, adott esetben kétszeres kártérítést volt köteles fizetni. Érdekesség, hogy a *gyermeket lehetséges elkövetőként* már itt nevesítették és tettehez következményeket fűztek.⁵ Ez a szabályozás az elkövető felelőssége alapján a kárt szenvedő fél anyagi reparálását helyezte előtérbe, mely egyfajta polgári jogi vetületet, illetve a mai közvetítéshez hasonló jóvátételt eredményezett. A jogellenes cselekmények elbírálása sommás eljárásban történt.

³ Mezey Barna: A polgári büntetőjog története (Magyar jogtörténet), Osiris kiadó, Budapest, 1997, 274-275.o

⁴ 1840: 9. tc. 1§

⁵ 1840: 9. tc. 2. § „...Midőn ...szülőikkel egy kenyéren élő gyermekek gazdáik s illetőleg szülei tudtán kívül, és nem feladott kötelességök teljesítése következtében, önnön személyökben követték el a kárt, azt saját vagyonaikból, vagy szolgálatuk béréből megtéríteni tartoznak.”

2. A Csemegi-kódex és a Kbtk.

A kihágási jog fejlődésének következő sarokköve Csemegi Károly nevéhez fűződik, így a ma is hatályos büntető- és szabálysértési jog alapjait lefektető 1878. évi 5. törvénycikk a büntettekről és vétségekről (Btk.) és az 1879. évi 40. törvénycikk a kihágásokról (Kbtk.) megalkotása, amely trichotóm rendszert hozott létre. A cselekmények osztályozásának alapja a cselekmény súlya volt, amelynek lényege az ekként foglalható össze: „Pauler Tivadar, a Btk. országgyűlési előadója rámutatott, hogy a büntettek azok a szándékos jogsértések, amelyek nagyobb súlyúak, nagyobb beszámításúak, vétségek pedig azok a szándékos jogsértések, amelyek kisebb súlyúak, valamint a gondatlanságból eredt jogsértő cselekmények. Kétséget nem szenved, mondta, hogy a jogsértő cselekmények között a sértett jognak a fontosságánál, a sértés súlyánál, valamint a kárnak és veszélynek nagyságánál fogva különbség létezik.” A kihágás ettől különbözik, mert nem „valós” jogsértést takar, hanem „bizonyos cselekményből vagy mulasztásból könnyen származható jogsértés megelőzése végett alkotott törvénynek a megszegése (koldulás, magánlakásba behatolás, kifürkészés, kóborlás, rendőri kihágások). A kihágásról szóló törvények rendszerint preventívek, míg a büntettekről és vétségekről intézkedő törvények represszívek.”⁶

A Kbtk-ban a „kihágás büntetőjogi intézményként jelent meg a nullum crimen sine lege és a nulla poena sine lege elvének hangoztatásával.”⁷ A Kbtk. a kihágás fogalmát nem definiálta, azt rögzítette, hogy törvény és alacsonyabb szintű szabályrendelet által kihágásnak nyilvánított szabályszegések tartoznak e körbe, azzal, hogy az alacsonyabb jogforrásokban meghatározott szabályszegése csak valamely rendőri tilalomnak vagy rendelkezésnek a megszegését jelenthette.⁸ A Kbtk. a Btk-t generális háttérszabályként határozta meg,⁹ ezzel kifejezve, hogy a kihágási jog a büntetőjog része, melynek specialitását maga határozta meg. „A Btk. általános része adja az

⁶ Mezey Barna, idézett mű, 282-283.o.

⁷ Mezey Barna, i.m., 293.o.

⁸ 1879. évi XL. törvénycikk A magyar büntető törvénykönyv a kihágásokról (Kbtk.) 1.§

⁹ Kbtk. 2.§ A jelen büntető-törvénykönyv hatálya ugyanazon területre terjed ki, mint a büntettekről és vétségekről rendelkező büntető-törvénykönyv. 12.§ A büntettekről és vétségekről rendelkező büntető-törvénykönyv általános határozatai, amennyiben a jelen törvény ellenkezőt nem állapít meg, a kihágások eseteiben is alkalmazandók.

egységet, a Kbt. pedig a különbségeket rögzíti.”¹⁰ A Kbt. általános és különös részi szabályokból állt. Az alkalmazható szankció elzárás és a pénzbüntetés volt.

A Kbt. több helyen kifejezetten említést tesz *fiatalkorúakról*, egyebekben az őket érintő szabályozásra a Btk. volt irányadó. A Btk. a büntethetőség alsó korhatárát 12 életévében határozta meg azzal, hogy ha a 12-16 év közötti elkövető a szükséges belátással nem rendelkezett, vele szemben büntetést nem lehetett kiszabni, de javítóintézeti elhelyezése előírható volt. A belátási képességgel bíró 12 évét betöltött kiskorúval szemben kiszabható büntetések enyhébbek voltak, a szabadságelvonással járó büntetés végrehajtásánál megjelent az elkülönített elhelyezés követelménye.¹¹ A Kbt. alapján fiatalkorúval szemben nem volt akadálya az elzárás kiszabásának, azonban a három napnál hosszabb elzárást 20 év alatti fiatallal szemben javítóintézetben rendelte végrehajtani, ahol a ház szabályai szerint meghatározott munkát végeztek.¹² Az enyhébb büntetés-kiszabási szabályok itt is megjelentek, a kiskorúval szemben kiszabható rendőri büntetés mértéke felére csökkent, az elzárás mértéke a hat hónapot, a kiszabható pénzbüntetés pedig az ezer forintot nem haladhatta meg. A Kbt. nevesített további kihágásokat, amelyek a gyermek egészséges, erkölcsi fejlődését -eként azt védendő értéként kezelve- veszélyeztette. Így jogellenesnek tekintette a 18 életévét be nem töltött személy törvénnyel elismert vallási felekezettől eltérő felekezetbe felvételét, büntetni rendelte a ragályos betegség tudatában lévő nő dajkaságát, gyermekszületését követő anyakönyvezés elmaradását, súlyosabb jogkövetkezményt fűzött kiskorú lerészegítéséhez, tiltotta a csavargást, koldulást, melynek a szülő, gondozó és gyám által gyermek sérelmére elkövetett cselekménye sui generis büntetést érdemelt, a 14 életévet meghaladó csoportos koldulást két hónapi elzárása rendelte büntetni. Mindezek a gyermekjogok érvényesülésének korai megjelenéseként értékelhetők.

A kihágási ügyekben eljáró szervek hatáskörét a Btk. határozta meg, azt megosztva közigazgatási büntetőhatóságok és a járásbírók között. Egyes jogi tárgyak sérelme esetén csak bírói eljárásnak volt helye, míg máshol párhuzamos hatáskört is lehetővé tett. Az anyagi jogi szabályokat követően sor került a rendőri büntetőeljárás szabályozására. *A bűnvádi perrendtartásról szóló 1897.*

¹⁰ Mezey Barna, i.m. 294.o.

¹¹ 1878. évi 5. törvénycikk (Btk.) 84.§

¹² Kbt. 19.§

évi 34. törvénycikk pontosította a közigazgatási és bírói hatáskörbe vonható ügyeket az alapján, hogy a jogsérelem törvényt vagy alacsonyabb szintű szabályt sértett. Végül a közigazgatási hatóságok hatáskörébe utalt rendőri eljárás szabályait miniszteri szinten a 65.000/1909. BM. rendelettel egységes szerkezetbe foglalták.¹³

3. Az első módosítások, büntetőnovellák

Mind a büntetőjog, mind a kihágási jog további alakulására hatott a Kiegyezést követően megjelent erősödő és változó kriminalitás, mely összefüggésben állt a társadalmi, gazdasági rend átalakulásával, iparosodással, urbanizációval, új bűnözési szokások megjelenésével, a visszaesés jelenségével. Ezekre kerestek választ és megoldást a reformiskolák, mely a tett felől fokozatosan áthelyezték a hangsúlyt a tettes felé. A büntetőjogi elméletek középpontjában az egyéniesítés állt, kiemelt figyelmet kapott a fiatalkorúak helyzete és jogintézmények erősítése. Az új elméleti irányzatok első kodifikált megnyilvánulása az 1908. évi 34. törvénycikk, az I. Büntetőnovella, mely megteremtette a *fiatalkorúak* büntetési rendszerének gyökeres reformját. Az elkövetőt 12. életév alatt gyermeknek tekintette, 12-18 életév közötti fiatalok számítottak fiatalkorúnak. Esetükben mindig vizsgálni kellett az értelmi és erkölcsi fejlettséget, a szankciórendszerben elsődlegessé vált a preventív szemlélet, megjelent az elkövető személyes körülményeinek értékelése. Ezekhez képest részben megelőző intézkedések vagy büntetések alkalmazására, kerülhetett sor és megjelent a próbára bocsátás jogintézménye.

A fiatalkorúakkal való különleges bánásmód szükségességének elfogadása a korszak büntető igazságszolgáltatásának sajátjává vált, melynek a ma hatályos joganyagban is fellelhető eljárási garanciáit¹⁴, különleges szabályait A *fiatalkorúak bíróságáról szóló 1913. évi 7. törvénycikk* rögzítette. Így ekkor megjelent az eljárásrendben a fiatalkorúak ügyésze, pártfogó tisztviselő személye, védő kirendelése, törvényes képviselő értesítése és jogorvoslati joga, tényállás felderítése mellett a fiatalkorú egyéniségének, értelmi és erkölcsi fokának életviszonyainak megismerésének garantálása, egyfajta szignalizáció a gyámhatóság, árvaszék, pártfogó személy,

¹³ Mezey Barna: i.m. 294-295.o.

¹⁴ 1913 évi 7. tc., 3.§, 12.§, 14-22 §§, 33.§, 62-64§§, 65-67.§§

patronázs egyesület felé, beavatkozási lehetőségek a gyermeket óvása, védelme, további erkölcsi romlásának megelőzése érdekében. A törvény kiterjedt a kihágási eljárásokra a hatáskört a gyermeket fokozottan veszélyeztető kihágások esetén a bíróságra, enyhébb esetekben a közigazgatási hatóságra telepítve.

További jogpolitikai reformot jelentett az *1928. évi 10. törvénycikk, a II. Büntetőnovella*, mely a prevenciót és a tettes megjavítását tűzte célul, a kihágási jogban is nagyobb súlyt kapott az elkövető személyi, vagyoni körülményeinek értékelése.¹⁵ Ebben a korszakban törvényi szintű szabályozást nyert a 18 életévet be nem töltött személyek szeszes itallal kiszolgálása és szórakozó helyek látogatása, iskoláztatási kötelezettségük teljesítésének garantálása, mely szabályok megsértője kihágási felelősséggel tartozott.¹⁶

A kihágási kodifikáció ekkorra rendezett dogmatikai helyzetet alakított ki, azonban a második világháborút követő időszakra a megváltozott politikai, gazdasági, társadalmi helyzetet követve a kihágási jogban is minőségi átalakulás következett be, ekkorra „A politikai rendszer védelme elsődleges feladatává vált a büntetőjognak is.”¹⁷ A büntető jogalkotás, jogforrási rendszer átalakult, a még hatályban lévő Csemegi-kódex és Kbt. mellett megjelentek alacsonyabb, rendeleti szinten kodifikált büntetőjogi rendelkezések, meghatározóvá az államrend és gazdasági rend kiemelten védelme vált. „A törvény előtti egyenlőséget már jogszabályi szinten sem érvényesítették. Tova tűnt a *nullum crimen sine lege* és a *nulla poena sine lege* princípiuma: bűncselekmények megállapítását, büntetőjogi rendelkezéseket immáron rendeletek is tartalmaztak.”¹⁸, *Az 1948. évi 48. törvénycikk, a III. Büntetőnovella* célja a Csemegi-kódex „javítása” és a „leghaladóbb elvek érvényre jutása volt, mely összességében szigorítást eredményezett.

¹⁵ Kiss Bernadett: Bagatell-cselekmények, bonyolult kodifikáció, *Jogtörténeti Szemle*, 2010. évi 3., 40.o., letöltés helye: <http://midra.uni-miskolc.hu/document/12485/4562.pdf>

¹⁶ 1927. évi 33. törvénycikk az ifjúság védelméről szeszes italok kiszolgálása és szórakozó helyek látogatása terén 2.§, 1921. évi 30. törvénycikk az iskoláztatási kötelezettség teljesítésének biztosításáról 1.§, 8§, 10§, 11.§ 13.§

¹⁷ Mezey Barna: i.m. 325. o.

¹⁸ Mezey Barna: i. m. 326. o.

4. A kihágási jog alkonya - a szabálysértés létrejötte

A szovjet típusú büntetőjogi kodifikáció terméke A *büntetőtörvény általános részéről szóló 1950. évi II. törvény (Btá.)*, mely bevezette a büntetőjog-ellenesség alapvető feltételeként megkövetelt „társadalomra veszélyesség” fogalmát, a büntetés céljának elsősorban a nép érdekeinek és a társadalmi tulajdon védelmét, ezzel összefüggésben a generális és speciális prevenciót tekintette. Szakított a Csemegi-kódex által árnyalt hármas felosztással, a bűncselekményeket büntettekre és kihágásokra osztotta.¹⁹ „A Btá. visszalépést jelentett a kihágási jogban” is, a jogalkotó a kihágási jogot a büntetőjoghoz közelítette. A kihágás fogalmi elemeként is megjelent a társadalomra veszélyesség.²⁰ Újabb büntetési nemek jelentek meg, a kísérlet is büntethetővé vált és felemelték a kihágási büntetések generális maximumát. A Btá. törvényi felhatalmazást adott a jogalkotásra a közigazgatási hatóságoknak és a rendőrségnek, miszerint a társadalomra veszélyes cselekményeket kihágássá minősíthettek.²¹

A fiatalkorúakra vonatkozó külön szabályokat az *1951. évi 34. törvényerejű rendelet* tartalmazta, a szabályozás tatalma a fiatalkorú helyes irányban való fejlődését szolgálta. Kihágásaikkal kapcsolatosan a kiszabható elzárás alacsonyabb mértékét rögzítette. A tárgyalás megtartásához a fiatalkorú jelenlétét megkövetelte akkor is, ha kihágás vagy kizárólag pénzbüntetéssel sújtható bűntett miatt folyt az eljárás.²² A büntető igazságszolgáltatással kapcsolatos jogalkotás kiindulópontja volt ekkor a szocialista írott Alkotmányban rögzített bírói monopólium elve, amely szerint az igazságszolgáltatást kizárólag bírósági szervek végezhetik. Ezzel egyidejűleg sor került az államszervezet, bíróságok átalakítására, tanácsrendszer bevezetésére, a kihágások esetén alacsonyabb szintű jogalkotás lehetővé tételére, melyek mind közvetlen hatással voltak a kihágási jog jövőjére és egyenes vezettek a reformkorból eredő fejlett kihágási jog átalakításához. A „törvényesség megszilárdítása és az igazságszolgáltatás alkotmányos alapelveinek megvalósítása érdekében” a *rendőrségi kihágási bíráskodás megszüntetéséről szóló 1953. évi 16. törvényerejű rendelettel és a kihágás intézményének és a kihágási bíráskodás megszüntetéséről szóló 1955. évi*

¹⁹ Mezey Barna: i.m. 329-330.o.

²⁰ 1950. évi II. törvény (Btá.) 72.§ Kihágás az a társadalomra veszélyes tevékenység vagy mulasztás, amelyet jogszabály, rendőri rendelkezés vagy a törvénnyel, az Elnöki Tanács törvényerejű rendeletével, vagy a minisztertanácsi rendeletével erre felhatalmazott hatóság kihágássá nyilvánít.

²¹ Kiss Bernadett: i.m. 47.o.

²² 1951. évi 34. tvr. 8.§ (4) bekezdés, 24.§

17. törvényerejű rendelettel a kihágás fogalma törvény által deklaráltan megszűnt, és ezzel egyidejűleg az államrendet, társadalmi erkölcsöt súlyosabban sértő vagy veszélyeztető magatartások büntették „felminősítésével”²³ létrejött a szabálysértés. Ez a jogszabály „látszólag megtisztította a szabálysértési jogot a büntetőjogtól, ez újabb problémákat generált. A szabálysértési joganyag ezt követően is nagy mennyiségű volt és nehezen áttekinthető, így szükségessé vált ezek rendszerezése és csökkentése. Annak ellenére, hogy a szabálysértések elbírálása államigazgatási hatáskörbe került és a szabálysértés nem volt bűncselekmény, felmerült a társadalomra veszélyesség értékelésének szükségessége. A büntettek körébe átkerült cselekmények büntetési tétele túlzottan szigorú volt a szabálysértésekhez képest, ezért hamarosan ismételt megindult egy dekriminalizációs folyamat.”²⁴ Ez azonban ismét a „határvonalak elmosódását eredményezte, jogalkotási és jogalkalmazási anomáliák keletkeztek. Hasonlóan a mai helyzethez, a jogalkalmazók munkáját a Legfelsőbb Bíróság igyekezett segíteni, olykor jogalkotói szerepkörben”.²⁵

5. Az első átfogó szabálysértési kodifikáció

A szabálysértési jog átfogó kodifikációjának eredménye a *szabálysértésekről szóló 1968. évi I. törvény* volt. A kodifikációs folyamat során újraéledtek a szabálysértések lényegi meghatározásának, büntetőjoghoz való viszonyának meghatározására irányuló elméleti viták.²⁶ A jogalkotó a törvény indokolásában a kodifikációs szükséghelyzet tényezőire rámutatott. „A kisebb súlyú jogsértések felelősségi rendszerének szabályozása jelentős nehézséggel jár. A nehézséget annak eldöntése okozza: milyen felelősségi és szankciórendszer alkalmas leginkább a társadalomra csekélyebb fokban veszélyes cselekmények megelőzésére.” A kodifikáció szükségességének okaként a jogterület bonyolultságát fogalmazta meg, melyet a bírságotlasi formák sokfélesége, s szabályozandó anyag terjedelme, a rendezési elvek következetlensége mellett a vonatkozó jogszabályok nehezen áttekinthetősége okozott. Az indokolás szerint a szabályozás elvi alapja az, hogy a szabálysértés sajátos jogintézmény, melyben különböző jogágak elemei találkoznak,

²³ 1955. évi 17. tvr. 4-8 §§

²⁴ Dr. Árva Zsuzsanna: Fejezetek a közigazgatási büntetőbíráskodás elmélettörténete köréből, Phd értekezés, Miskolc, 2007, 178. o., letöltés: http://193.6.1.94:9080/JaDoX_Portlets/documents/document_5623_section_1096.pdf

²⁵ Dr. Árva Zsuzsanna: i.m. 180.o.

²⁶ Dr. Árva Zsuzsanna: i.m. 205.o.

Lényegét tekintve az államigazgatási jog keretei közé illeszthető a legmegfelelőbbben, ez azonban nem jelenti azt, hogy ne lenne más jogággal, különösen a büntetőjoggal kapcsolatban. A törvény összefoglalta az általános szabályokat (szabálysértési felelősség alapelvei, szabálysértési jogkövetkezmények) és az eljárásrendet, végül „itt kapott helyt a kisebb számú konkrét szabálysértés, mely tartósabb érvénnyel és jórészt anyagi elemekkel is körülírható”, ezek veszélyessége nagyobb az átlagosnál és elzárással is sújtható. Emellett kormányrendelet szabályozta a többi szabálysértést.²⁷ A törvény preambuluma a szabálysértések lényegét a társadalomra veszélyesség csekély fokában ragadta meg.²⁸ Jóllehet a szabályozás a büntetőjogtól elkülönült, az általános részi rendelkezések továbbra is büntetőjogból kölcsönzött alapfogalmakat használt, az első- és másodfokú eljárás is csak az államigazgatás területén zajlott.

A törvény alapján *fiatalkorúnak* minősültek a szabálysértés elkövetésekor 14 életévét betöltött, de 18 életév alatti személyek. A jogalkotó fokozott figyelmet szentelt az eltévelyedett tanköteles vagy rendszeres iskolai oktatásban részesülő fiatalkorúakra. Beavatkozási lehetőséget biztosított azzal, hogy az iskola vezetőjéhez megküldhette az ügyet iskolai fegyelmezés céljából, majd ezt 1983. júniustól felváltotta²⁹ a gyámhatóság, aki védő- és óvóintézkedést alkalmazhatott. A szabálysértési hatóság a megküldött ügyben közölte a szabálysértés elkövetésének körülményeit és a rendelkezésre bocsátotta a rendelkezésre álló bizonyítékokat. A törvény hatályba lépésekor -a mai nemzetközi gyermekjogi követelményekhez a hatályoshoz képest jobban illeszkedve- a fiatalkorúval szemben elzárás csak akkor volt kiszabható, ha a 16 életévét betöltötte, de a fiatalkorúra kiszabott pénzbírság nem volt elzárásra átváltoztatható.

Az elzárásra vonatkozó szabályok -így a fiatalkorúakra vonatkozó 27.§ (2) bekezdés is- a 1990. március 15-től kikerültek a törvényből, melynek oka a rendszerváltozást követően ismét előtérbe került alkotmányossági aggályokra vezethető vissza. A jogalkotó a rendszerváltást követően elfogadhatatlannak tartotta a személyes szabadságot súlyosan korlátozó elzárás alkalmazásának

²⁷ 1968. évi I. törvény indokolása, Wolters Kluwer, Új Jogtár, megtekintés: 2018.04.18.

²⁸ „Ez a törvény azoknak a jogellenes cselekményeknek a szabályait határozza meg, amelyek a társadalomra csekély fokban veszélyesek. Az államigazgatási tevékenység eredményességének előmozdítása, továbbá általában a jogsértések megelőzése végett büntetéssel sújtja az államigazgatási szervek munkáját akadályozó, valamint a társadalmi együttélés szabályait sértő személyeket. Egyben olyan eljárási rendet állapít meg, amely biztosítja az ilyen ügyek gyors intézését. Azt kívánja elérni, hogy e cselekményekkel szemben a küzdelem minél eredményesebb legyen.”

²⁹ 1983. évi 10. tvr. 11.§

államigazgatási hatáskörbe engedését, így a módosító 1990. évi XXII. törvény 12.§ a szabálysértési szankciók sorából törölte. Így volt ez az új szabálysértési kódex hatályba lépéséig, a meg nem fizetett pénzbírság átváltoztathatóságának meghagyása és bírói hatáskörbe helyezése mellett.³⁰ A fiataalkorúval szemben csak tárgyalás alapján lehetett büntetést kiszabni, melyet csak a jelenlétében lehetett megtartani. A tárgyalásra a gondozóját meg kellett idézni, figyelmeztetés mellett arra, hogy együttesen jelenek meg. A meghallgatásra a gondozó jelenlétében került sor, akit minden esetben meg kellett hallgatni. Ha nem tudott megjelenni, helyette a gyámhatóság képviselője volt jelen. A határozatot a gondozó részére is kézbesíteni kellett. A döntéssel szemben jogorvoslattal élhetett a gondozó is és 1979. júliustól a gyámhatóság³¹ is.

6. A rendszerváltást követő első átfogó szabályozás

A törvény kiállta az idő próbáját, hiszen 2000. február 29-ig hatályban volt átívelve a rendszerváltozással járó társadalmi, politikai, gazdasági rendet érintő változásokon. Dr. Árva Zsuzsanna korábban már idézett doktori értekezésében kiváló részletességgel mutatja be és vezeti le az újabb kodifikációs folyamatot, jogelméleti megközelítéseket, nemzetközi jogi vetületű és az Alkotmánybíróság gyakorlatában megnyilvánuló álláspontokat, szakmai véleményeket³², mely hosszú évtizedek után átfogó, de csak 2000 márciusától alkalmazható jogszabályt eredményeztek. A *szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény (Sztv.)* indokolása³³ alapján kimondható, hogy ismét kodifikációs szükséghelyzet alakult ki a szabálysértési jog területén. A szabálysértési joggal kapcsolatos jogelméleti kérdések tisztázásának állandó igénye, az a tény, hogy az *Európai Emberi Jogi Egyezmény* ratifikációja csak fenntartással történhetett meg a tisztességes bírói eljáráshoz való alapjog sérülése miatt, a szabálysértési joggal kapcsolatos szemléletet alapvetően formáló *63/1997. (XII.12.) AB határozat meghozatala*, emellett a szinte kezelhetetlenül nagyszámú szabálysértési ügyek gyors és egyszerű elintézésének iránti elvárás, valamint kriminálpolitikai megfontolások motiválták a törvényalkotást. A törvény megőrizte a szabálysértési jog anyagi és eljárásjogi

³⁰ Az egyes törvények és törvényerejű rendeletek módosításáról szóló 1990. évi XXII. törvény 12.§-hoz fűzött indokolása, Wolters Kluwer, Új Jogtár, megtekintés: 2018.04.18.

³¹ 1979. évi 10. tvr. 13.§ (2) bekezdés

³² Dr. Árva Zsuzsanna: i.m. 225-238 o.

³³ Indokolás az 1999. évi LXIX. törvényhez, Wolter Kluwer, Új Jogtár Megtekintés: 2018.04.18.

önállóságát, a szabálysértési fogalmát lényegében változatlanul hagyta. A szabálysértést enyhébb társadalomra veszélyességű büntetőjogias jellegű felelősségi alakzatként fogta fel, mely anyagi normasértés miatt a felróhatóság alapján meghatározott represszív jellegű, arányos szankciókat alkalmaz. „A szabálysértés a közigazgatás-ellenes magatartások, illetőleg az emberi együttélés szabályait sértő magatartások, az ún. kriminális cselekmények szankcionálására hivatott jogintézmény. A szabálysértés funkcióját tekintve így foglalt állást az AB az Sztv. egyes rendelkezéseinek alkotmányossági felülvizsgálata tárgyában hozott 63/1997. (XII.11.) AB határozatában is.”³⁴ Összességében elmondható, hogy átfogó kódex született, mely a legégetőbb elméleti és alkotmányos elvárásoknak megfelelően igyekezett szabályozást adni, beépítve alapelvi és garanciális szabályokat (kifogás intézménye, bírói út igénybevételeének lehetősége, „büntetőjogi dogmatikába ágyazott fogalomrendszer és egyszerűsített büntetőeljárás jelleg, szabálysértési nyilvántartás, végrehajtási szabályok, újabb különös részi tényállások).

Témámhoz közelítve a *fiatalkorúakra* vonatkozó szabályozást illetően elmondható, hogy a fiatalkorú fogalmát a korábbi életkori határokat változatlanul hagyva határozta meg, ezzel követve a Btk-t. A törvény a kiszabható szankció tekintetében tartalmazott külön szabályokat. Nevesül a pénzbírság kiszabásának önálló keresettel (jövedelemmel) rendelkezéshez kötését, valamint az elzárás és a meg nem fizetett pénzbírság elzárásra átváltoztatás kizártságát, melyre a korábban nem volt példa. Fiatalkorúval szemben intézkedések és -korlátozottan- pénzbírság kiszabása volt alkalmazhatók, melyek gyakorlatilag eszköztelené tették a jogalkalmazót a normasértő fiatalokkal szemben. A jogalkotó a fiatalkori bűnözés adatainak romlására és a szabálysértések miatt velük szemben alkalmazható intézkedések hatástalanságára hivatkozással *a közbiztonság javítása érdekében szükséges egyes törvénymódosításokról szóló 2010. évi LXXXVI. törvénnyel* végül kénytelen volt visszaállítani az elzárás alkalmazhatóságát.³⁵ A kiszabható elzárás mértéke az általánostól eltért, legfeljebb 30 napig tarthatott, melyet a felnőttektől elkülönítetten kellett végrehajtani. Az elzárás végrehajtása iránt a rendőrség intézkedett, a büntetést kiszabó határozatot, valamint az elzárás megkezdésének és végrehajthatóság elévülésének időpontját a törvényes képviselővel is közölni kellett. A felhívás nem teljesítése esetén a fiatalkorú törvényes képviselőjével történő elővezetése

³⁴ Cserép Attila / Fábán Adrián / Rózsás Eszter: Nagykomentár a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvényhez, Complex Kiadó, 2011, Wolter Kluwer Új Jogtár, Megtekintés: 2018.04.18.

³⁵ A közbiztonság javítása érdekében szükséges egyes törvénymódosításokról szóló 2010. évi LXXXVI. törvény indokolása, Wolter Kluwer, Új Jogtár megtekintés: 2018.04.18.

elrendelhető volt. Eljárási jellegű szabály értelmében, ha előreláthatóan büntetés kiszabására került sor, a fiatalokú meghallgatásától nem lehetett eltekinteni, melynek időpontjáról a törvényes képviselőt értesíteni kellett. A törvényes képviselő a meghallgatáson a fiatalokú életviszonyaira vonatkozóan nem tagadhatta meg a nyilatkozattételt. A törvényes képviselő eljárási jogai a korábbiakhoz hasonló tartalommal (értesítés, jelenlét, határozat közlése, jogorvoslat) illetve. A távollévő törvényes képviselőt a gyámhatóság képviselőjének jelenléte pótolta. Megmaradt a szabálysértési hatóság jelzési lehetősége a gyámhatóság felé a védelembe vétel kezdeményezése céljából.³⁶

7. A hatályos szabálysértési törvény

Az Sztv. által szabályozott joganyag az új évezred első évtizedére ismét megérett a változtatásra. Ekkorra napirenden volt az új Büntetőtörvénykönyv megalkotása, mellyel párhuzamosan -ahogy a korábbi kodifikációs hullámokban is- elindult a szabálysértési jog újragondolása is. Véleményem szerint ez a visszatérő szabályozási jelenség önmagában igazolja a szabálysértés büntetőjogi jellegét, ahogy azt is, hogy a szabálysértés nem értelmezhető büntetőjog nélkül. Meg kell jegyezni, hogy ekkor sajnos a szabálysértés újrakodifikálása és a törvény elfogadása megelőzte a Büntető törvénykönyvről szól 2012. évi C. törvény (újBtk.) megalkotását, melynek hátrányával a joggyakorlatnak többször szembe kellett néznie. „Az új törvény koncepciója szerint „a szabályozás minőségében és terjedelmében egyaránt olyan mértékű módosításra szorul, hogy az már új törvény megalkotását teszi szükségessé.” A koncepció kidolgozói abból indultak ki, hogy a kialakult eljárási rend bonyolult és lassú, ezzel megnehezíti (hátráltatja) a felelősségre vonást, csökkentve ezzel a büntetések visszatartó erejét, valamint az állampolgárok jogkövetési hajlandóságát. Az új Szabálysértési törvényben szemléletváltozás következett be, a törvény szemléletében, tartalmában és szerkezetében is eltér a korábbitól. A törvényben megmaradt az anyagi jogi és eljárási kettősség, az anyagi jog közelített a büntetőjoghoz, míg az eljárásban a közigazgatási jelleg dominált. A közigazgatástól való eltávolodás a fogalom meghatározásokban és a szankciórendszer szigorodásában is tetten érhető volt. Az új törvény bár egyszerre valósít meg mennyiségi

³⁶ 1999. évi LXIX. törvény 128.§

dekriminalizációt, illetve erősíti a jogterület büntetőjogi jellegét, megőrzi a jogterület integritását. (Árva Zsuzsanna: Merre tovább szabálysértési jog?, Új magyar közigazgatás, 2012/9, 51.o.) „³⁷ A törvény indokolása így határozta meg az új szabálysértési törvény célját: „egy olyan új szabálysértési eljárási rendszer kialakítása, amely hatékony és gyors eljárási lehetőségeket biztosít az egyes szabálysértési hatóságok számára.” Emellett cél volt egy költséghatékony rendszer kialakítása, az eljárás egyszerűsítése, a helyszíni bírságolás és meghallgatás nélküli döntéshozatal előtérbe hozása, hatékony végrehajtási rendszer létrehozása. Új elem a helyszíni és pénzbírság közérdekű munkával való megválthatósága, új büntetési nemként a szintén elzárásra változtatható közérdekű munka bevezetése, a pénzbírság összegének emelése, ismételt elkövetés súlyozása. Az indokolás alapvetésként kimondja, hogy „Magyarország jogállamként védett értékei megsértését differenciált, büntetőjogi, szabálysértési- és közigazgatási jogi eszközökkel szankcionálja, attól függően, hogy a jogellenes cselekmény milyen jogtárgyat, milyen mértékben sértett”. Ezzel egyértelművé tette, hogy az állam által már nem tűrt szabályszegések valójában egy töről fakadnak, melyek megítélése és szankcionálása az okozott jogsérelem mennyiségi és minőségi jellemzőitől függ. A törvény részletes elemzését mellőzöm és a témám szempontjából hangsúlyos *fiatalkorúakra* vonatkozó szabályokat külön fejezetben elemzem.

8. Kodifikációs folyamatok - konklúzió

A szabálysértési jog kodifikációjának (mondhatni hullámzóan jelentkező át- és visszaalakulásának) történeti áttekintését lényegesnek tartottam, mert ezen keresztül fogható meg igazán, hogy a máig -tulajdonképpen- emészthetetlennek tűnő jogági sajátosságok mennyire meghatározzák a szabálysértési jogot és áthatják a jogalkalmazást. Erre a jelenségre máig nem tud megnyugtató választ adni sem a jogtudomány, sem a jogalkotó. A joganyag újragondolása ciklikusan és szinte mindig ugyanazon problémakör mentén felmerül, a változtatás iránti igény az újabb társadalmi jelenségeken, jogpolitikai célokon és kriminológiai tényezőkön nyugszik; az egyetlen állandó az állam azon akaratának egyértelmű kifejezése miszerint a kisebb súlyú szabályszegéseket sem tolerálja. Ugyanakkor az ilyen ügyek nagy száma és a bagatell jelleg helyén való kezelése a

³⁷ Cserép Attila / Fábán Adrián / Rózsás Eszter: Nagykommentár a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvényhez, Complex Kiadó, 2011, Wolter Kluwer Új Jogtár, Megtekintés: 2018.04.18.

jogalkalmazás számára folyamatos küzdelmet jelent, mely éppen a fiatalkorúakkal szemben indult szabálysértési ügyek kapcsán mutatható be szemléletesen, ahol a legmagasabb szinten védett értéként elfogadott gyermekjogok magasztossága találkozik a hétköznapi valóságban megnyilvánuló bagatell jogellenességgel.

IV. Gyermekjogok nemzetközi jogi alapjai

1. ENSZ és Európa Tanács dokumentumai

A gyermekjogok nemzetközi hátterét az ENSZ és az Európai Unió Tanácsa égisze alatt elfogadott nemzetközi dokumentumok deklarálják, melyekben foglalt alapelvek Magyarországon alkotmányos és törvényi szinten elismertek. A nemzetközi dokumentumok érvényessége és irányadó volta egyértelmű, a hazai büntető- és szabálysértési jog immanens eleme. Számos cikk, tanulmány foglalkozott a nemzetközi gyermekjogi követelményekkel, áttekinthető összegzések készültek a témában. Ehelyütt Gyurkó Szilvia és Faix Nikoletta alább hivatkozott tanulmányaira hivatkozom, melyekben a gyermekjogok nemzetközi hátterét szemléletesen összefoglalták. Mindenekelőtt rögzítendő, hogy a gyermekeket minden alapvető emberi jog megillet, így a kifejezett gyermekjogi témájú dokumentumok mellett a legegységesebb nemzetközi dokumentumokban foglalt emberi alapjogok természetesen irányadóak rájuk (ENSZ 1948-ban elfogadott *Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatában*, 1966-ban elfogadott *Polgári Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányában* és *Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmányában* kinyilvánított alapjogok). Az ENSZ Közgyűlése 1989-ben egyhangúan fogadta el a *Gyermekjogi Egyezményt*, mely kifejezetten a gyermeki jogok védelmének alapidokumentuma. Ez az egyezmény rögzítette, hogy a gyermekek az őket megillető egyetemes emberi jogok mellett speciális védelemben részesülnek. Gyermekeknek a 18 életévét be nem töltött személyeket tekinti, megjelent a gyermekek „mindenek felett álló érdekének” princípiuma. Az igazságszolgáltatással szemben támasztott alapkövetelmények sorában nevesítésre kerültek: a gyermekek szabadságának megvonásával kapcsolatos követelmények („legvégső eszközként, lehető legrövidebb időre”, felnőttektől elkülönített elhelyezés); a gyermekjogi áldozatok rehabilitációja („elhanyagolás, kizsákmányolás, visszaélés minden formája

elleni fellépés” támogatása); az igazságszolgáltatás rendszerével találkozó gyermekek sajátos kezelésére irányuló elvárások (gyermekközpontú társadalomba való visszailleszkedést és rehabilitációt célzó szemlélet, egyéniesítés, nullum crimen sine lege elve, ártatlanság védelme, tisztességes eljárás elve, soron kívüliség, védelem és képviselőt kérdésköre, különleges törvények elfogadásának ösztönzése, pontos életkori megjelölés nélkül a büntethetőség legalsó korhatárának megállapítása, bírósági eljárás igénybevétele a legvégső eset). Az ENSZ fiataalkorúak igazságszolgáltatásának szabályrendszere a Gyermekjogi Egyezmény alapdokumentuma mellett négy további pilléren nyugszik, melyek tematikusan foglalkoznak az igazságszolgáltatással kapcsolatba kerülő gyermekek különleges jogaival, azok biztosításának garanciális követelményeivel. A *Pekingi Szabályok (1985)* alapdokumentuma rögzítette azokat az elveket, amelyeken a fiataalkorúak igazságszolgáltatásának alapulnia kell. „Elsődleges cél mindig a prevenció,” a fiataalkorúak szociális biztonságának megteremtése a büntető igazságszolgáltatás által okozott sérelmek minimálisra csökkentésével. „Az elkövetés körülményei és súlya mellett a személyi körülményekre és szükségletekre is figyelemmel kell lenni, szem előtt tartva a társadalom érdekét....A szigor csak a súlyosabb cselekmények esetén lehet elfogadni, a csekélyebb súlyú elkövetése esetén a fiatal jövőjének és jólétének biztosítása mindig fontosabb érdeknek, mint a büntetés.” A *Havannai Szabályok (1990)* ismételten rögzítik, hogy a gyermek elkövetőkkel szemben a szabadságelvonás legvégső lehetőség, mely a lehető legrövidebb ideig tarthat, melynek alapja bírósági döntés lehet. A *Rijadi Iránymutatások (1990)* a bűnmegelőzés vonatkozásában minimumszabályokat fektettek le. Az egyik legjelentősebb megállapítása témám szempontjából annak elismerése, hogy a „fiataalkorúaknál általános társadalmi jelenség a szabályokkal való ellenállás és a társadalmi normák megszegése, mely a felnőtté válás résznek tekinthető.” Éppen ebből kiindulva válik elvárássá a prevenció, megfelelő szociális és oktatási körülményeinek megszervezése, az igazságszolgáltatás megbélyegző jellegének lehetőség szerinti elkerülése. A *Tokiói Szabályok (1990)* a szabadságelvonással nem járó intézkedések alkalmazását szorgalmazza, „büntető központú kriminálpolitika helyett a büntetőjogi jogkövetkezmények felszámolását, de legalábbis csökkentését” ösztönzi.³⁸ Gyurkó Szilvia tanulmányában a négy alappillér mellett említi még az *ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsa által 1997-ben elfogadott irányelvet* a büntető igazságszolgáltatási rendszerbe került elkövető és áldozat

³⁸ Faix Nikolett: A gyermeki jogok kialakulása a nemzetközi jogban és az igazságszolgáltatásra gyakorolt hatásuk, *Eljárásjogi Szemle* 2016/4, letöltés: <http://eljarasjog.hu/2016-evfolyam/a-gyermeki-jogok-kialakulasa-a-nemzetkozi-jogban-es-az-igazsagszolgalattasra-gyakorolt-hatasuk/>

gyermek helyzetéről. Így megerősítették a fair eljárás alapelvét, rögzítették a gyermek lehető legteljesebb körű és érthető tájékoztatásának követelménye, érintett gyermekek szakmai segítségre és támogatásra jogosultságát, amely jogi, lelki és szociális gondoskodást is jelent). A tanulmány az Európai Tanács dokumentumait is érinti, majd a gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló iránymutatás-tervezet alapján annak elemeit összefoglalja: tájékoztatáshoz, tanácsadáshoz való jog; magánélet védelme; biztonság (különleges megelőző intézkedések); szakemberek képzése; multidiszciplináris megközelítés; gyermekbarát igazságszolgáltatás az eljárás előtt/alatt/után, végül az *ENSZ Gyermekjogi Egyezményéhez fűzött 10. számú átfogó kommentár*ra hivatkozva megjelöli a lehető legrövidebb idő alatti elbírálás követelményét.³⁹ Gyurkó Szilvia másik tanulmányában kifejezetten a gyermekbarát igazságszolgáltatás kapcsán arra a megállapításra jut, hogy: „A gyermeki jogok direkt megsértésére a magyar jogrendszerben csak kevés példát találunk, ezek megszüntetése azonban alapvető fontosságú, ha a gyermekbarát igazságszolgáltatás adaptációjára vonatkozó uniós előírásokat komolyan vesszük. Ilyen feladat a szabálysértési törvényben szereplő, a fiatakorúak elzárására vonatkozó szabályozás megváltoztatása, vagy a fiatakorúak bíróságára (pontosabban annak megszüntetésére) vonatkozó rendelkezések újragondolása. Mindezek alapján megállapítható, hogy Magyarországon nem a joganyag, hanem annak érvényesülése, azaz a jogalkalmazás a legnagyobb probléma. Ennek oka az a tény, hogy az igazságszolgáltatásban dolgozó szakemberek számára hiányzik ... a gyermekbarát igazságszolgáltatás követelményének megfelelő eljárást lehetővé tevő tréning, képzés, továbbképzés, rendszeres oktatás, strukturált felkészítés.”⁴⁰

2. ENSZ Gyermek Jogainak Bizottsága által megfogalmazott elvárások

Egyetértve azzal, hogy a hazai büntető igazságszolgáltatás joganyaga és e tekintetben ide sorolva a szabálysértések jogát is az írott jog szintjén eleget tesz (igyekszik eleget tenni) a nemzetközi elvárásoknak, meg kell említeni, hogy az ENSZ Gyermek Jogainak Bizottsága a 2014. szeptember 19-én tartott ülésén a Magyarországról szóló harmadik, negyedik és ötödik összevont időszakos

³⁹ Gyurkó Szilvia: Nemzetközi dokumentumokban megfogalmazott elvárások a 18 éven aluli gyermekek büntető igazságszolgáltatási rendszeréről, megtekintve: 2018. március 14., letöltés: http://unicef.mto.hu/c/document_library/get_file?p_l_id=13301&noSuchEntryRedirect=viewFullContentURLString&fileEntryId=95786

⁴⁰ Gyurkó Szilvia: Gyermekbarát igazságszolgáltatás, megtekintve: 2018. március 14., letöltés: http://www.okri.hu/images/stories/KT/KT_49_2012/007_gyurko.pdf

jelentésére vonatkozó záró észrevételeket tett és követelményeket határozott meg Magyarország számára a fiatalkorúak igazságszolgáltatását illetően. Ebben a körben kifogásolta a fiatalkorúak bíróságának „felfüggesztését” és az ügyek általános hatáskörű bíróságok elé utalását, amely kapcsán a fiatalkorúak külön képzésben részesített bírák vezetésével működő bíróságainak visszaállítását szorgalmazta; a büntethetőségi korhatár leszállítását meghatározott esetekben 12 életévre és intézkedések megtételét írta elő annak érdekében, hogy azt 14 életévre emeljék vissza a legsúlyosabb bűncselekmények esetén is. A fiatalkorúak szabadságának elvonásával kapcsolatosan nevesítette az előzetes fogvatartás szabályai folytán előállt helyzetet és a szabadságtól való megfosztás legvégső esetben és legrövidebb ideig tartó alkalmazását követelte. Aggodalmát fejezte ki amiatt, hogy csekély súlyú „bűncselekményekért” törvényes lehetőség van az szabadság elvonására, utalva a szabálysértési bíróságok elzárásra átváltoztatására, melynek megszüntetését követelte. Kifejezte annak szükségességét, hogy a helyreállító igazságszolgáltatás eszközeit nagyobb számban és széles körben valósítsa meg, valamint növelje a törvénnyel összetűzésbe került gyermekek részére pszichológusi segítségének biztosítását, valamint a gyermekek egyéni igényeinek megfelelően a társadalomba történő visszavezetést szolgáló intézkedéseket.⁴¹ Mindezek alapján a gyermekjogok védelmének szupranacionális követelménye mára megkérdőjelezhetetlenné vált a modern európai jogrendszerekben, mely az igazságszolgáltatás tevékenységét -a szabálysértési ügyek elbírálását is- áthatja. A hazai jogfejlődés áttekintését követően kimondható, hogy a fiatalkorúakkal szembeni különleges bánásmód elfogadása és a jogrendszer részévé tétele Magyarországon a kezdetektől fogva jelen volt a szabálysértési (kihágási) jogban is.

V. Fiatalok helyzete a mai szabálysértési jogban

1. Gyermekjogi követelmények A szabálysértésekről, szabálysértési eljárásról, szabálysértési eljárási rendszerről szóló 2012. évi II. törvényben a normaszöveg alapján

A hatályos szabálysértési törvény megalkotásához vezető folyamatot a jogfejlődéssel foglalkozó fejezetben alapvonásaiban, per tangensem bemutattam. Ehelyütt kifejezetten a fiatalkorúakat

⁴¹ Vaskúti András: „Nemzetközi dokumentumok” című előadásának anyaga, mely elhangzott a Miskolci Egyetem Fiatalok szakjogász képzésén, 2016. november 25-én

érintő jogintézményekre koncentráltan vizsgálom az imént vázolt gyermekjogi követelmények megvalósulását a hatályos szabálysértési jog írott joganyagában. A törvényi definíció alapján szabálysértés mára kizárólag a szabálysértési kódex által nevesített és büntetni rendelt tevékenységet vagy mulasztást jelenti, amely veszélyes a társadalomra. A szabálysértés a büntetni rendeléshez szükségesnél kisebb fokban sérti vagy veszélyezteti az Alaptörvény szerinti állami, társadalmi vagy gazdasági rendet, a személyek személyét vagy jogait. A szabálysértés vétkességi felelősségi alakzat, a törvény hatály alá tartozó szabálysértés megvalósulásához az elkövető szándékosságának vagy -ha a törvény ezt is büntetni rendeli- gondatlanságának fennállása szükséges, melyet vizsgálni kell. Az „Általános szabályok” büntetőjogias alapelveket rögzítnek, büntetőjogi alapfogalmakat használ (tettes, részes, kísérleti stádium csak a törvényben nevesített esetekben, büntethetőséget kizáró okok, ne bis in idem elve büntetőjog és közigazgatási joggal való találkozás esetén), és kimondja az eredményes közvetítői eljárás felelősségre vonás akadályként való értékelését.⁴²

A hatályos törvény a *fiatalkorú* fogalmát a korábbi szabályozással egyezően és a nemzetközi kívánalmaknak is megfelelően rögzíti, a felelősségre vonás alsó korhatárát meghatározza, melyet a 14 életév betöltéséhez köt, míg a fiatalkorú minőség felső határa az elkövető 18. születésnapja.⁴³ A törvény figyelembe veszi a fiatalkorú sajátos helyzetét, speciális igényeit, külön fejezetet szánt az eltérő szabályoknak, mely ernyőszerűen lefedi a fiatalkorúak cselekményei miatt eljáró hatóságok eljárását. Az egész eljárás lefolytatására vonatkozóan megfogalmazódik az elvárás, hogy a fiatalkorú életkori sajátosságait az jogalkalmazó vegye figyelembe és -bár eszközei erre vonatkozóan szűkösek- a fiatalkorúak törvények iránti tiszteletét elősegítse. A szabálysértési büntetés vagy intézkedés célja elsősorban az, hogy a fiatalkorú a helyes irányba fejlődjék és a társadalom hasznos tagjává válják.⁴⁴ A törvény a felnőttekre irányadónál enyhébb szabályokat tartalmaz az alkalmazható szankciók tekintetében, jóllehet valamennyi büntetési nem (így az elzárás is) kiszabható vele szemben. A pénzbírság alkalmazhatóságához (csak ha annak megfizetését vállalja), valamint a közérdekű munkabüntetés kiszabásához (az egyébként is szükséges önkéntességen túl a 16 életév betöltését is) további követelményeket támaszt. A fiatalkorúakra az

⁴² A szabálysértésekről, szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012.

évi II. törvény (Szabs.tv.) 1-2 §§

⁴³ Szabs.tv. 27.§ (1) bekezdés

⁴⁴ Szabs.tv. 134.§ (1) bekezdés

ismételt elkövetésre irányadó szigorúbb szabályok nem alkalmazhatók, és helyszíni bírság is csak törvényes képviselője jelenlétében szabható ki.⁴⁵ A törvény külön eljárási garanciákat épít be a fiatalkorú jogainak érvényesülése érdekében, melyek egy része a kezdetektől fogva része volt a kihágási jognak is. Ilyen a fiatalkorú törvényes képviselőjének garanciális szerepe, jogorvoslati joga, az előre láthatóan szükséges büntetés alkalmazása esetén a fiatalkorú törvényes képviselője jelenlétében fogatosítható meghallgatása, amely által a közvetlenség és egyéniesítés biztosítható. A törvényes képviselő közvetítői eljárásban részvétele kötelező.⁴⁶ A meghallgatás során a fiatalkorú részére a szükséges tájékoztatásokat és figyelmeztetéseket általa is érthetően kell megadni és nem mellőzhető az életviszonyainak feltárása, szembesítése csak akkor fogatosítható, ha nem kelt benne félelmet. Erre a bírósági gyakorlat formanyomtatványokat használ, melyeket az idézésekhez, értesítésekhez csatolni kell. Meg kell említeni a kiskorú tanúra irányadó rendelkezést, mely szerint törvényes képviselője útján kell idézni⁴⁷, meghallgatása a törvényes képviselő jelenlétében fogatosítható. A jogalkotó a fiatalkorú életében az elzárással sújtható szabálysértés elkövetését olyan rizikótényezőnek tartja, mely megalapozza a jogalkalmazó beavatkozási kötelezettségét szignalizáció útján a gyámhatóság felé, így lehetőséget adva az esetlegesen szükséges védelembé vételi eljárásra, azon belül -a jogszabályi feltételek megléte esetén- lehetséges megelőző pártfogásra. Üdvözlendő, hogy mára szélesebb lehetőség nyílik alternatív eszközök igénybevételére, így a helyreállító szemlélet érvényesítésének és a kilátásba helyezett elzárás felfüggesztésének lehetősége is adott.

2. *Fiatalok szabálysértési elzárása - a 3142/2013. (VII.16.) AB határozat*⁴⁸

Véleményem szerint a hatályos normaszöveg kielégítően szabályozza, megjeleníti a gyermekjogi elvárásokat az írott jog szintjén, mely alól kizárólag a fiatalkorúak szabadságának elvonásával kapcsolatos szabályozás tekinthető neuralgikusnak, ahogy az ENSZ Gyermek Jogainak Bizottsága által kinyilvánított kritika és az Alkotmánybíróság 3142/2013. (VII.16.) AB határozatához fűzött

⁴⁵ Szabs.tv.27.§ (2)-(5) bekezdés

⁴⁶ Szabs.tv. 134.§ (3)-(5) bekezdés, 82/E § (4) bekezdés, 140.§ (2) bekezdés (elzárás esetén halasztási kérelem elutasítása), 119.§ (1) bekezdés (tárgyalás tartása iránti kérelem), 128.§ (1) bekezdés c) (perújítási kérelem)

⁴⁷ Szabs.tv.62.§ (8) bekezdés

⁴⁸ 3142/2013. (VII.16.) AB határozat

különvélemények is jelzik. A fiatalkorúakkal szemben alkalmazott szabadságelvonás alkalmazása szinte mindig része volt a hazai szabálysértési szankciórendszernek, eltekintve egy rövid időszakról. A közbiztonság javítása érdekében szükséges egyes törvénymódosításokról szóló 2010. évi LXXXVI. törvény indokolása szerint a fiatalkorúak esetében az elzárás büntetés kiszabásának tilalmát azért nem volt indokolt fenntartani, mert a fiatalkorúval szemben önálló jövedelem hiányában pénzbírságot kiszabni nem lehetett, így a hatóságnak alig volt szanckionálási lehetősége. Az elzárás a legsúlyosabb szabálysértési szankció, mely az egyén szabadságához fűződő alapjogát korlátozza a kódexben taxatív módon megjelölt legsúlyosabb, döntően kriminális jellegű szabálysértések elkövetőivel szemben. Az Alkotmánybíróság szerint a joganyag az elzárással szemben támasztott alkotmányossági követelményeknek⁴⁹ megfelel, hiszen kizárólag a törvény által nevesített cselekményekért, alternatív szankcióként, maximalizált időtartamban (felnőtt korúak esetén 90 napban, fiatalkorúak esetén 30 napban) engedni alkalmazni, kizárólag a törvényben rögzített eljárásnak megfelelően és bíróság által. Az elzárás alapeljárásban kivételes büntetés, azonban a pénzbírság elzárásra átváltoztatása esetén a végrehajtási szakaszban elkerülhetetlen következmény.⁵⁰

Az Alkotmánybíróság előtt az alapvető jogok biztosa a fiatalkorúak szembeni elzárásra vonatkozó jogszabályhely Gyermek jogairól szóló New York-i Egyezménybe, valamint az Alaptörvény IV. cikkének (1) bekezdésébe⁵¹ ütközésére hivatkozással indítvánnyal élt a Szabs.tv. 27.§ (2) bekezdése és 134.§ (2) bekezdése Alaptörvénnyel való összhangjának felülvizsgálata iránt. Az Alkotmánybíróság az ügyben a 3142/2013. (VII.16.) AB határozatát hozta, melynek elemzése során magán a határozaton túl Pokrócos György hivatkozott tanulmányára is hagyatkozom.⁵²

Az indítványban a biztos kifejtette, hogy a szabálysértési elzárás a személyes szabadsághoz való alapjog szükségtelen és aránytalan korlátozását valósítja meg, valamint az Alaptörvény XVI. cikk (1)

⁴⁹ Alaptörvény IV. cikk (1) Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz. (2) Senkit nem lehet szabadságától másként, mint törvényben meghatározott okból és törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani. Tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés csak szándékos, erőszakos bűncselekmény elkövetése miatt szabható ki. (3) A bűncselekmény elkövetésével gyanúsított, őrizetbe vett személyt a lehető legrövidebb időn belül szabadon kell bocsátani, vagy bíróság elé állítani. A bíróság köteles az elé állított személyt meghallgatni és írásbeli indokolással ellátott határozatban szabadlábra helyezéséről vagy letartóztatásáról haladéktalanul döntenie. (4) Akinek szabadságát alaptalanul vagy törvénytelenül korlátozták, kárának megtérítésére jogosult.

⁵⁰ 2012. évi II. törvény indokolása, Wolter Kluwer, Jogtár, megtekintés: 2018.03.14.

⁵¹ Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdés: Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz.

⁵² Pokrócos György: A szabálysértési elzárás alkalmazásának kérdései, Jogelméleti Szemle, 2015/4., 163-180.o.

bekezdésében rögzített gyermekeket megillető jogokat⁵³ is sérti. „A Belügyminiszter állásfoglalásában a biztos által feltett kérdésekkel nem értett egyet, álláspontja szerint a szabálysértési jogalkalmazói gyakorlat tapasztalatai és az ezekre reagáló új jogpolitikai célkitűzések alapján az elzárás a fiatalkorúakkal szemben történő kiszabásának lehetővé tétele a személyes szabadsághoz való alapjog feltétlenül szükséges és arányos korlátozását valósítja meg”, melyet a korábban alkalmazható szankciók csekély preventív hatásával indokolt.

Az Alkotmánybíróság érdemi alkotmányossági vizsgálatot végzett, mely a törvényhely alkotmányossági tesznek való megfelelését rögzítette. A szükségességi és arányossági vizsgálat során kifejtette, hogy „azok a tényállások, amelyek tekintetében az elzárást a törvény lehetővé teszi, a társadalmi együttélés legalapvetőbb szabályainak betartására köteleznek, amelyek betartása és ismerete ugyanúgy elvárható a nagykorúaktól, mint a 14. életévüket betöltött személyektől. Az elmúlt évek tapasztalatai azt mutatják, hogy a fiatalkorúak törvényekkel szembeni tisztelete súlyosan romlott, ami a normakövető felnőtté válás társadalmi célját veszélyezteti. Az alapvető magatartási normákra vonatkozó szabályok a személyi szabadságot korlátozhatósága szempontjából alkotmányosan elfogadható célnak tekinthető.” „Az arányosság vizsgálata során figyelembe vette, hogy a szabadságelvonás törvényben meghatározott mértékét és körülményeit, azok anyagi- és eljárásjogi szabályokat, amely az elzárás legvégső esetben történő alkalmazását garantálják, az elzárás alternatív voltát, így az elérni kívánt célhoz képest nem ítélte aránytalannak a legfeljebb 30 nap tartamú, elkülönített elhelyezéssel végrehajtandó elzárást.” A vizsgálata során a fokozatosság követelményét is megvalósulni ítélte, mert „a büntetés kiszabás során a bíró az elkövetés körülményeit, az eljárás alá vont személyében rejlő, büntetés kiszabást befolyásoló körülményeket köteles figyelembe venni.” Megállapította, hogy további speciális szabályok érvényesülnek az eljárás során, melyek kellően garantálják azt, hogy „a fiatalkorúakat érintő norma csak a legvégső esetben és a feltétlenül szükséges mértékben korlátozza a személyes szabadsághoz való jogukat. Az Alkotmánybíróság többségi véleménye szerint a fiatalkorúakkal szemben alkalmazható elzárásra vonatkozó törvényi szakaszok megfelelnek az Alaptörvénynek és a Gyermekjogi Egyezménynek.

⁵³ Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéshez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.

A határozathoz Lévay Miklós különvéleményt fűzött, melyhez dr. Bragyova András, Dr. Kiss László, Dr., Kovács Péter alkotmánybírók kiegészítés nélkül csatlakoztak. A különvéleményében Dr. Lévay Miklós egyet nem értését fejezte ki, a határozat azon részével kapcsolatosan, mely szerint az elzárás nem ellentétes az Egyezményben foglaltakkal. „Az Egyezmény speciális követelménye, hogy a gyermekekkel csak a legvégső eszközként és a lehető legrövidebb időtartamra alkalmazható szabadságelvonás. A jogsértésre adott válaszreakciónak a cselekmény körülményei és súlya mellett arányban kell állnia a gyermek életkorával, körülményeivel, szükségleteivel, valamint hosszú távú érdekeivel. Ez pedig azt követeli meg, hogy a represszív jellegű megközelítés helyett a rehabilitációt és a helyreállító igazságszolgáltatást kell alkalmazni.” Álláspontja szerint a szabálysértési elzárás mellett nincsen elegendő alternatív megoldás, amely ténylegesen azt biztosítaná, hogy a szabadságelvonás csak a legsúlyosabb és legvégső esetben alkalmazható.” Mára a szabálysértési törvény módosításainak köszönhetően beépültek a joganyagba azok lehetőségek is, melyek a fenti kifogások feloldására alkalmasak.

3. *Gyakorlati tapasztalatok az elzárással sújtható szabálysértések miatt indult ügyekben*

Az elzárással sújtható szabálysértéseket a kódex külön fejezetben sorolja fel, amelyekben a döntéshozatalra a járásbírósnak van hatásköre. A szabálysértési rendes eljárásban alkalmazandó eljárásrend követi a büntetőeljárás jellegét, a bírósági döntéshozatali szakaszt a rendőrség által végzett előkészítés előzi meg. Az előkészítő eljárás feladata a tényállás felderítése, ideértve az elkövető személyi körülményeit, a bizonyítékok feltárását és beszerzését.⁵⁴ Nehézséget okoz a gyakorlatban, hogy az előkészítő eljárás feladata jöllehet azonos a nyomozással a büntetőeljárásban kidolgozott garanciák hiányoznak, így az egyik legbiztosabb fék, a fiatalkorúak ügyésze által kifejtett felügyeleti tevékenység egyszerűen hiányzik, így a jogalkalmazó már csak a bírósági szakaszban azonosíthatja az esetleges hiányosságokat. A szabálysértési ügyek előkészítése olykor hiátusban szenved, az eljárás gyors és egyszerű intézésének szempontjai sokszor előtérbe kerülnek, az eljárás eredményét tekintve szinte aránytalannak tűnik az eljárási garanciák betartása, ez azonban nem megengedhető. A szabálysértési jogalkalmazási problémák feloldásában a felsőbírói

⁵⁴ Szabs.tv. XXIII. fejezet, 41.§ (bírósági hatáskör), 117.§ (előkészítő eljárás)

gyakorlatnak, valamint a Kúria joggyakorlat-elemző⁵⁵ csoportjának egységesítő tevékenységének van jelentősége. Kiemelendő, hogy a fiatalkorúakat érintő szabályok területén ilyen jellegű iránymutatásra nem volt szükség. A bíróság elő kerülő fiatalkorúak ügyeiben zömében tulajdon elleni szabálysértések, garázdaságok, valótlan bejelentések, magánlaksértések elkövetői találkoznak az igazságszolgáltatással. Az elkövetők jellemzőik és adottságaik szerint különböző csoportokba sorolhatók a diákcsinny eseti megvalósítóitól kezdve a gyakorlatilag már bűnöző életmódot folytató rendszeres szabálysértőig. Az előkészítő szakasz kidolgozottsága, az elkövető beismerése, a cselekmény tárgyi súlya, a fiatalkorú személyisége, előélete mind hatással van arra, hogy az eljáró bíróság tárgyalás mellőzésével vagy tárgyalás tartása mellett hoz döntést.

Kérdéses a törvényes képviselővel kapcsolatos garanciák hatásossága, sokszor szintén segítségre szoruló felnőtt emberek jelennek meg garantálandó a fiatalkorú jogainak érvényesülését, ha egyáltalán elérhetőek.

VI. Összegzés

Áttekintve a szabálysértési jogfejlődést, a nemzetközi dokumentumokban rögzített alapelveket, a hatályos joganyagot és a gyakorlati kérdéseket, megállapítható, hogy a mai kor fejlett társadalma és a jog magas szintű elkötelezettséggel igyekszik megoldani és válaszokat adni a jelen kor fiataljainak helyzetével kapcsolatos aggasztó jelenségekre, melyben kiemelt szerepet tulajdonít az államnak és a jogalkalmazásnak. Egyúttal elismerve, hogy a hazai jogalkotás mindezen értékeket magáénak tartva alkotja szabályait, melyeket a gyermekjogi elvárásoknak való megfelelés iránti elkötelezettséggel fejleszt, szembesülni kell azzal, hogy a büntető igazságszolgáltatás jogalkalmazása a fiatalkorúak hétköznapi valóságban elkövetett kisebb súlyú jogsértő cselekményei miatt indult ügyei kapcsán még a megfogalmazott garanciák biztosítása mellett sem képes elegendőt tenni a magasztos célok eléréséhez. Ennek oka véleményem szerint az, hogy a bemutatott nemzetközi dokumentumokban megnyilvánuló eszmék, alapelvek deklarálását, egyre pontosabb, részletezőbb megfogalmazását éppen valamiféle kétségbeesett tenni akarás ösztönzi, valójában a társadalmi, szociális, társadalompszichológiai, kriminológiai jelenségek, problémák

⁵⁵ Kúria Büntető Kollégium Joggyakorlat-elemző Csoport, Szabálysértési ügyek bírói gyakorlata, Összefoglaló vélemény, 2015

felismeréséről van szó, melyekre az igazságszolgáltatás elsősorban reagálni képes, és a vállalt gyermekjogi garanciák maximális biztosítása sem lehet elegendő és alkalmas ezek kezelésére. Tapasztalataim szerint összességében a gyermekjogi garanciák az eljárások zömében érvényesülnek, az esetleges hiányosságok (törvényes képviselő pontos azonosítása, jelenlétének elmaradása, életviszonyokra való nyilatkozatás elmaradása) kiküszöbölhetők, így a gyermekjogok érvényesülnek, legalábbis formálisan. Az, hogy ezek a jogi garanciák mennyiben tudnak hozzájárulni a fiatalok egyéni életútjának alakulásához, ezáltal a bemutatott magasabb célokat elérik-e, elérhetik-e, már kétséges, véleményem szerint itt már nem az igazságszolgáltatás hivatott cselekedni.

Irodalomjegyzék

- Dr. Árva Zsuzsanna: Fejezetek a közigazgatási büntetőbíráskodás elmélet-története köréből, Phd értekezés, Miskolc, 2007, 178. o.
http://193.6.1.94:9080/JaDoX_Portlets/documents/document_5623_section_1096.pdf
- Bisztriczki László, Kántás Péter: A szabálysértési törvény magyarázata, HVG Orac, Budapest, 2014.
- Cserép Attila / Fábíán Adrián / Rózsás Eszter: Nagykommentár a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvényhez, Complex Kiadó, 2011, Wolter Kluwer Új Jogtár
- Faix Nikoletta: A gyermeki jogok kialakulása a nemzetközi jogban és az igazságszolgáltatásra gyakorolt hatásuk, Eljárásjogi Szemle 2016/4 <http://eljarasjog.hu/2016-evfolyam/a-gyermeki-jogok-kialakulasa-a-nemzetkozi-jogban-es-az-igazsagszolgalatasra-gyakorolt-hatasuk/>
- Gyurkó Szilvia: Nemzetközi dokumentumokban megfogalmazott elvárások a 18 éven aluli gyermekek büntető igazságszolgáltatási rendszeréről
http://unicef.mito.hu/c/document_library/get_file?p_l_id=13301&noSuchEntryRedirect=viewFullContentURLString&fileEntryId=95786
- Gyurkó Szilvia: Gyermekbarát igazságszolgáltatás
http://www.okri.hu/images/stories/KT/KT_49_2012/007_gyurko.pdf
- Kiss Bernadett: Bagatell-cselekmények, bonyolult kodifikáció, Jogtörténeti Szemle, 2010. évi 3., 40.o.
<http://midra.uni-miskolc.hu/document/12485/4562.pdf>
- Kúria Büntető Kollégium Joggyakorlat-elemző Csoport, Szabálysértési ügyek bírói gyakorlata, Összefoglaló vélemény, 2015
- Mezey Barna: A polgári büntetőjog története (Magyar jogtörténet), Osiris kiadó, Budapest, 1997, 267-340.o.
- Nagy Ferenc-Tokaji Géza: A magyar büntetőjog általános része, Korona kiadó, Budapest, 1998

- Pokrócos György: A szabálysértési elzárás alkalmazásának kérdései, Jogelméleti Szemle, 2015/4, 163-180.o.
- Vaskúti András: „Nemzetközi dokumentumok” című előadása, elhangzott 2016. november 25-én a Miskolci Egyetem Fiatalokorúak szakjogásza képzésén
- A szabálysértésekről, szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény indokolása
- A szabálysértésekről szóló 1968. évi I. törvény indokolása
- A szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény indokolása
- Az egyes törvények és törvényerejű rendeletek módosításáról szóló 1990. évi XXII. törvény 12.§-hoz fűzött indokolás
- A közbiztonság javítása érdekében szükséges egyes törvénymódosításokról szóló 2010. évi LXXXVI. törvény indokolása

Jogszabályjegyzék:

Magyarország Alaptörvénye

1840. évi 9. törvénycikk a mezei rendőrségről

1878. évi 5. törvénycikk a Büntető törvénykönyvről

1879. évi 40. törvénycikk a kihágásokról (Kbtk.)

1913. évi 7. törvénycikk a fiataalkorúak bíróságáról

1921. évi 30. törvénycikk az iskoláztatási kötelezettség teljesítésének biztosításáról

1927. évi 33. törvénycikk az ifjúság védelméről szeszes italok kiszolgálása és szórakozó helyek látogatása terén

1955. évi 17. törvényerejű rendelet a kihágás intézményének és a kihágási bíráskodás megszüntetéséről

1968. évi I. törvény a szabálysértésekről

1999. évi LXIX. törvény a szabálysértésekről

2010. évi LXXXVI. törvény a közbiztonság javítása érdekében szükséges egyes törvénymódosításokról

2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről